

Wyrok z dnia 19 marca 2004 r., IV CK 165/03

Egzekucja z rachunku bankowego obejmującego wkład oszczędnościowy, na który wystawiono dowód imienny określony w art. 55 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe (jedn. tekst: Dz.U. z 2002 r. Nr 72, poz. 556 ze zm.), powinna być prowadzona na podstawie art. 901 k.p.c., a w razie niemożności odebrania tego dowodu – na podstawie art. 893¹–893³ k.p.c.

Sędzia SN Barbara Myszka (przewodniczący, sprawozdawca)

Sędzia SN Józef Frąckowiak

Sędzia SN Marek Sychowicz

Sąd Najwyższy w sprawie z powództwa Kredyt Banku, S.A. w W. Oddział w O. przeciwko Bankowi Gospodarki Żywnościowej, S.A. w W., Oddział w O. o zapłatę, po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej w dniu 19 marca 2004 r. kasacji strony powodowej od wyroku Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 26 listopada 2002 r.

oddalił kasację i zasądził od powoda na rzecz pozwanego kwotę 3000 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.

Uzasadnienie

Kredyt Bank S.A. w W., Oddział w O., wnosił o zasądzenie od Banku Gospodarki Żywnościowej S.A. w W., Oddziału w O., kwoty 95 106,34 zł z ustawowymi odsetkami od kwoty 92 117,66 zł od dnia 16 lutego 1999 r. do dnia zapłaty, tytułem odszkodowania za naruszenie obowiązków w zakresie egzekucji z rachunku bankowego, obejmującego wkłady oszczędnościowe dłużniczki Wiesławy Reginy K.

Wyrokiem z dnia 24 maja 2002 r. Sąd Okręgowy w Olsztynie zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 95 106,34 zł z ustawowymi odsetkami od kwoty 92 117,66 zł od dnia 5 marca 1999 r. do dnia zapłaty, oddalając powództwo

o odsetki za czas od dnia 16 lutego do dnia 4 marca 1999 r. Na skutek apelacji pozwanego, Sąd Apelacyjny w Białymstoku wyrokiem z dnia 26 listopada 2002 r. zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że powództwo w całości oddalił.

Istotne elementy stanu faktycznego przyjętego przez Sąd Apelacyjny za podstawę orzeczenia przedstawiały się następująco.

W dniu 4 marca 1999 r. powód złożył u komornika wnioski o wszczęcie egzekucji na podstawie tytułu wykonawczego, wystawionego przeciwko spółce z ograniczoną odpowiedzialnością pod firmą Spółka Pracownicza Handlowo-Usługowa „K.” w O., Bogusławowi K. i Wiesławie Reginie K., jako dłużnikom solidarnym, na kwotę 92 117,66 zł z odsetkami. Wskazując sposób egzekucji, zaznaczył, że należy ją przeprowadzić m.in. z rachunku bankowego, obejmującego lokatę terminową, dłużniczki Wiesławy Reginy K. w pozwanym Banku Gospodarki Żywnościowej. Pismem z dnia 5 marca 1999 r. komornik dokonał zajęcia rachunku bankowego dłużniczki Wiesławy Reginy K. Pozwany nie wykonał obowiązków wynikających z zajęcia, lecz zwrócił się do komornika o uzupełnienie danych przez podanie imion rodziców dłużniczki i złożenie książeczek oszczędnościowych lub protokołu potwierdzającego niemożność ich odebrania. Pismem z dnia 18 marca 1999 r. komornik ponownie dokonał zajęcia rachunku bankowego, obejmującego wkład oszczędnościowy Wiesławy Reginy K., i dołączył protokół potwierdzający niemożność odebrania dłużniczce żądanych dokumentów. Do dnia 12 marca 1999 r. na rachunku lokat terminowych Wiesławy Reginy K. w pozwanym Banku znajdowały się zgromadzone przez nią środki pieniężne; były to trzy lokaty w wysokości 50 000 zł, 55 000 zł i 10 000 zł, na które pozwany wystawił dowody imienne w postaci certyfikatów. W dniu 12 marca 1999 r. pozwany potrącił należną mu od Wiesławy Reginy K. wierzytelność z wierzytelnością przysługującą jej w stosunku do pozwanego, wynikającą z umowy lokat terminowych, po czym pismem z dnia 24 marca 1999 r. poinformował komornika, że ze względu na brak środków na rachunkach oszczędnościowych dłużniczki nie może zrealizować zajęcia. W dniu 12 kwietnia 1999 r. ogłoszona została upadłość zarówno spółki „K.”, jak i męża dłużniczki Bogusława K. – właściciela Przedsiębiorstwa Handlu Wewnętrznego „J.” w O. Wobec ogłoszenia upadłości powód zgłosił wierzytelność wynikającą z tytułu wykonawczego, który był podstawą egzekucji, sędziemu komisarzowi i równocześnie zakwestionował zasadność dokonanego przez pozwanego potrącenia, wnosząc o wyłączenie z masy upadłości kwoty 120 659,76

zł, zgromadzonej przez Wiesławę Reginę K. na rachunku lokat terminowych. Wniosek ten nie został uwzględniony, natomiast pozwany w dniu 21 września 1999 r. przekazał kwotę 120 659,76 zł syndykowi, który włączył ją do masy upadłości.

Sąd Apelacyjny uznał, że pozwany po otrzymaniu zawiadomienia komornika o dokonaniu zajęcia rachunku bankowego dłużniczki Wiesławy Reginy K. naruszył ciężące na nim obowiązki, gdyż w sytuacji, w której wystawił dłużniczce dowody zawarcia umowy w postaci certyfikatów (art. 55 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe, jedn. tekst: Dz.U. z 2002 r. Nr 72, poz. 665 ze zm. – dalej: "Pr.bank."), będących – podobnie jak książeczka oszczędnościowa – papierami wartościowymi imiennymi, do których mają zastosowanie przepisy art. 921⁶-921⁸ k.c., egzekucja powinna być prowadzona na podstawie art. 901 k.p.c., a w razie niemożności odebrania dokumentów – według reguł określonych w art. 893¹-893³ k.p.c. Skutkiem zajęcia dokonanego w tym trybie jest wstrzymanie wszelkich wypłat z zajętego wkładu, które zostaje odwołane, jeżeli wierzyciel w terminie określonym w art. 893¹ § 4 k.p.c. nie wystąpi do sądu o umorzenie książeczki oszczędnościowej lub innego dokumentu, z którego posiadaniem jest związana wierzytelność na rachunku bankowym (art. 893³ k.p.c.). Umorzenie następuje na zasadach i w trybie przewidzianym w dekreście z dnia 10 grudnia 1946 r. o umarzaniu utraconych dokumentów (Dz.U. z 1947 r. Nr 5, poz. 20). Przepis § 7 dekretu przewiduje obowiązek wezwania przez ogłoszenie publiczne wszystkich roszcujących prawa do dokumentu w terminie nie krótszym niż trzy miesiące.

Z unormowań tych wynika, jak stwierdził Sąd Apelacyjny, że realizacja zajęcia nie mogłaby nastąpić przed ogłoszeniem upadłości męża dłużniczki. Z tą chwilą natomiast wierzytelność przysługująca dłużniczce w stosunku do pozwanego, wynikająca z umowy rachunku oszczędnościowego weszłaby, jako składnik majątku wspólnego, do masy upadłości (art. 53 § 1 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 października 1934 r. – Prawo upadłościowe, jedn. tekst: Dz.U. z 1991 r. Nr 118, poz. 512 ze zm.). Pozwany, mimo utrudniania postępowania egzekucyjnego, w tym bezprawnego przelewu na swoje konto środków zgromadzonych na rachunku dłużniczki, ostatecznie przekazał te środki do masy upadłości, zatem zaistniał taki stan rzeczy, który miałby miejsce w razie prawidłowego wypełnienia przez pozwanego ciężących na nim obowiązków. To zaś

oznacza, że powód nie poniósł szkody na skutek naruszenia przez pozwanego obowiązków wynikających z art. 893¹ k.p.c.

W kasacji od wyroku Sądu Apelacyjnego powód – powołując się na obydwie podstawy określone w art. 393¹ k.p.c. – wniósł o jego uchylenie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania. W ramach pierwszej podstawy kasacyjnej wskazał na niewłaściwe zastosowanie przepisów art. 55 ust. 1 i 2 Pr.bank. oraz art. 921⁶-921⁸ k.c. przez uznanie bankowych dokumentów oszczędnościowych za papiery wartościowe, podczas gdy prawidłowa wykładnia powołanych przepisów prowadzi do wniosku, że walor taki mają bankowe papiery wartościowe wydane na podstawie art. 89-92 Pr.bank. W ramach drugiej podstawy postawił zarzut nieważności postępowania, spowodowanej naruszeniem art. 230 k.p.c. przez ustalenie – bez uprzedniego zbadania umowy rachunku bankowego, łączącej dłużniczkę Wiesławę Reginę K. z pozwanym, oraz obowiązującego w pozwanym Banku regulaminu – że dokumentami imiennymi wystawionymi na dowód zdeponowania przez dłużniczkę środków pieniężnych były certyfikaty. Kwestionując prawidłowość stanowiska Sądu Apelacyjnego w przedmiocie charakteru prawnego dokumentów imiennych, stanowiących dowód zdeponowania środków pieniężnych, skarżący podniósł, że egzekucja z rachunku bankowego dłużniczki powinna być prowadzona na podstawie art. 889-890 k.p.c. Według tych przepisów, przekazanie mu jako wierzycielowi kwoty zajętej przez komornika nastąpić powinno przed ogłoszeniem upadłości.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Rozważenia w pierwszej kolejności wymaga, jako najdalej idący, zarzut nieważności postępowania, spowodowanej naruszeniem przez Sąd Apelacyjny przepisu art. 230 k.p.c. Odnosząc się do tego zarzutu trzeba podkreślić, że przyczyny powodujące nieważność postępowania zostały przez ustawodawcę w sposób wyczerpujący wymienione w art. 379 k.p.c. Skarżący nie wskazał na żadną z nich, wobec czego podniesiony zarzut nieważności postępowania przed Sądem Apelacyjnym nie może być uznany za usprawiedliwiony. Zgodnie z art. 230 k.p.c., gdy strona nie wypowie się co do twierdzeń strony przeciwnej o faktach, sąd, mając na względzie wyniki całej rozprawy, może fakty te uznać za przyznane. Przyjęcie przez sąd za ustalone, bez przeprowadzenia postępowania dowodowego, okoliczności faktycznych wskazanych przez stronę, a zakwestionowanych przez stroną przeciwną, stanowi naruszenie art. 230 k.p.c. Może być ono zakwalifikowane

jako naruszenie przepisów postępowania, które wypełnia podstawę kasacyjną przewidzianą w art. 393¹ pkt 2 k.p.c., jeżeli skarżący wykáže, że uchybienie to mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy. Naruszenie przepisu art. 230 k.p.c. nie powoduje natomiast nieważności postępowania.

Wbrew odmiennym zapatrywaniom skarżącego, Sąd Apelacyjny nie naruszył przepisu art. 230 k.p.c. ustalając, że dłużniczkę łączyła z pozwanym umowa rachunku oszczędnościowego oraz że potwierdzeniem zawarcia tej umowy były wystawione przez pozwanego dokumenty imienne w postaci certyfikatów. Fakt prowadzenia przez pozwanego rachunku oszczędnościowego dłużniczki pozostawał w sprawie poza sporem, natomiast na rodzaj wystawionych dokumentów imiennych pozwany powołał się już w toku postępowania przed Sądem pierwszej instancji, składając pismo zawierające oznaczenie certyfikatów. Powód nie zaprzeczył tym twierdzeniom, wobec czego Sąd Apelacyjny, mając na względzie wyniki całej rozprawy, władny był uznać fakt wystawienia imiennych certyfikatów na dowód zdeponowania przez dłużniczkę środków pieniężnych za przyznany.

Z uzasadnienia kasacji wynika, że w istocie skarżący kwestionuje dokonaną przez Sąd Apelacyjny ocenę charakteru prawnego wystawionych przez pozwanego dokumentów imiennych, a nie ich rodzaj czy nazwę. Skarżący nie zaprzeczył, że były to dokumenty potwierdzające zawarcie umowy rachunku oszczędnościowego. Podniósł natomiast, że pod rządem art. 18 ustawy z dnia 31 stycznia 1989 r. – Prawo bankowe (jedn. tekst: Dz.U. z 1992 r. Nr 72, poz. 359 ze zm.) można było przyjmować – i pogląd taki dominował w doktrynie – że do imiennych książeczek oszczędnościowych (innych dokumentów imiennych) stosuje się przepisy kodeksu cywilnego o imiennych papierach wartościowych. Z chwilą wejścia w życie ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe stan prawny uległ jednak zmianie. Ze względu na nową regulację problematyki bankowych papierów wartościowych, zawartą w odrębnym rozdziale zatytułowanym „Emisja bankowych papierów wartościowych” (art. 89-92), dokumenty wystawiane przez bank na podstawie art. 55 ust. 1 i 2 nie mogą być już, zdaniem skarżącego, uznawane za papiery wartościowe; są one jedynie bankowymi dokumentami oszczędnościowymi, potwierdzającymi zawarcie umowy rachunku oszczędnościowego.

Dla oceny trafności podjętego zaskarżonym wyrokiem rozstrzygnięcia istotna jest kwestia, w jakim trybie powinna być prowadzona egzekucja z rachunku

bankowego dłużniczki obejmującego wkład oszczędnościowy, na który wystawiono dowód imienny, przewidziany w art. 55 Pr.bank.

Powołany przepis przewiduje wystawianie, jako dowodów zawarcia umowy rachunku oszczędnościowego, wyłącznie dokumentów imiennych; dowodem takim może być imienna książeczka oszczędnościowa lub inny imienny dokument, np. bon czy certyfikat. Dokumenty, o których mowa, potwierdzają wprawdzie zawarcie umowy rachunku oszczędnościowego, niemniej pełnią funkcję legitymacyjną i w razie utraty podlegają umorzeniu w trybie określonym w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 7 września 1998 r. w sprawie zasad i trybu umarzania dowodów zawarcia umowy rachunku oszczędnościowego (Dz.U. Nr 121, poz. 795), wydanym na podstawie delegacji zawartej w art. 61 Pr.bank. Zachodziły tym samym podstawy do przyjęcia, że egzekucja z rachunku bankowego dłużniczki obejmującego wkład oszczędnościowy, na który wystawiono dokument imienny, powinna być prowadzona przez komornika na podstawie art. 893¹-893³ k.p.c., nie zaś – jak przyjmuje skarżący – na podstawie art. 889-890 k.p.c.

Według art. 893¹ § 1 k.p.c., który w czasie prowadzenia egzekucji z rachunku bankowego dłużniczki Wiesławy Reginy K. obowiązywał w brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 79 ustawy z dnia 13 lipca 1990 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. Nr 55, poz. 318), jeżeli egzekucja z rachunku bankowego obejmującego wkład oszczędnościowy, na który wystawiono dowód imienny, nie może być przeprowadzona w trybie art. 901 z powodu niemożności odebrania tego dokumentu, komornik sporządza o tym protokół i dokonuje zajęcia wkładu oszczędnościowego przez skierowanie do właściwego oddziału banku zawiadomienia o zajęciu. Zajęcie jest dokonane z chwilą doręczenia tego zawiadomienia, a na jego skutek bank wstrzymuje wszelkie wypłaty z zajętego wkładu.

Oznacza to, że wierzytelność z rachunku, o którym mowa, jest zajęta przez okres trzech tygodni od otrzymania przez bank zawiadomienia o zajęciu. Jeżeli w tym okresie wierzyciel nie wystąpi do sądu z wnioskiem o umorzenie książeczki oszczędnościowej i nie zawiadomi o tym banku, właściwy oddział banku obowiązany jest po upływie trzech tygodni od daty zajęcia wkładu oszczędnościowego odwołać wstrzymanie wypłat z tego wkładu, o czym zawiadamia właściciela książeczki oszczędnościowej (art. 893³ § 4 k.p.c.). W wypadku złożenia przez wierzyciela odnośnego wniosku i zawiadomienia o tym

banku, wstrzymanie wypłat jest nadal aktualne do czasu prawomocnego zakończenia postępowania o umorzenie książeczki oszczędnościowej lub innego imiennego dokumentu potwierdzającego zawarcie umowy rachunku oszczędnościowego (art. 893²-893³ k.p.c.).

Pozwany po otrzymaniu pisma komornika z dnia 5 marca 1999 r., zawiadamiającego o zajęciu rachunku bankowego Wiesławy Reginy K. obejmującego wkład oszczędnościowy, na który wystawiono imienny dokument w postaci certyfikatu, powinien wstrzymać wszelkie wypłaty z zajętego wkładu, gdyż nie zwalniały go z tego obowiązku ani wątpliwości dotyczące bliższych danych osobowych dłużniczki, ani brak protokołu o niemożności odebrania dokumentu potwierdzającego zawarcie umowy rachunku oszczędnościowego. Uchybienie przez pozwanego obowiązkowi ciążącym na nim z mocy z art. 893¹ § 1 k.p.c. nie mogło jednak skutkować odpowiedzialnością odszkodowawczą, gdyż zakończenie postępowania sądowego, przewidzianego w art. 893² w związku z art. 893³ k.p.c., było nierealne przed ogłoszeniem upadłości, także wtedy, gdyby nie doszło do popełnienia tego uchybienia. Odpowiedzialność odszkodowawcza banku przewidziana w art. 892 § 1 k.p.c. zachodzi natomiast tylko wtedy, gdy na skutek naruszenia przez niego przepisów w zakresie egzekucji z rachunków bankowych obejmujących wkład oszczędnościowy, wierzyciel doznał szkody.

Z powyższych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 393¹² k.p.c. oddalił kasację.